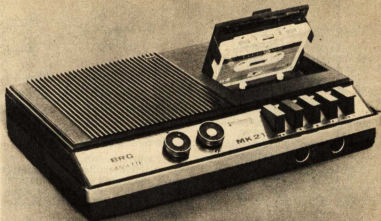

A BRG MK-21 tít. magnetofonja

Schláger Károly

Műszaki adatok

Hangesíkok száma:	kettő, a nemzetközi szabványok szerint	Bemenőfeszültségek, kimenőfeszültség:	
Játékidő, a szalagvastagságtól függően:		— mikrofonbemenet	2 mV/100 kohm
min.: M 60 (C 60) kazettával	2 × 30 perc	— rádióbemenet	2 mV/100 kohm
max.: M 240 (C 240) kazettával	2 × 120 perc	— jemezőjátszó bemenet	100 mV/3 Mohm
Czemi hőmérséklet:	+5 és +35 °C között	— feszültségkimenet	250 mV/10 kohm
Szalagsebesség:	4,76 cm/sec ±2%	Maximális kimenőteljesítmény:	2 W
Szalagsebesség-ingadozás:	±0,6%	(k = 10%)	
Külső méretek:	59 × 16 × 307 mm	Teljes frekvenciatartomány:	60—1000 Hz ±3 dB
Súly: telepekkel vagy táprésszel	kb. 2,7 kg	Czemi zajszint:	—45 dB max.
Telepfeszültség:	9V (6 db R 20 Góllát telep)	Teljesítményfelvétel hálózatról:	9 VA max.

1. Rövid műszaki leírás

Az MK 21 típusú készülék szalagkazettás rendszere, hordozható kivitele, telepes, ill. hálózati áramellátása, jóminőségű és nagy hangteljesítménye miatt igen széleskörű felhasználási területtel rendelkezik.

A szalagkazettás rendszer lehetővé teszi a gyárilag készített vagy saját felvételek visszahallgatását, a készülék könnyű kezelhetőségét, valamint azt, hogy a készülék nem csak fekvő, hanem bármely oldalára állított helyzetben is egyaránt üzemeljen.

A készülék alkalmas nagygyéni hangfűzésre és — erősítővel, illetve hangfűzésrel — komoly zenei felvételek készítésére, ill. visszahallgatására. Üzemeltetéséhez bármilyen Compact típusú kazetta használható. Működtethető telepről (9 V) és hálózatról (220 V 50 Hz) is, ha a teleptartó helyett az azonos formájú táprésszel tesszük a készülékbe.

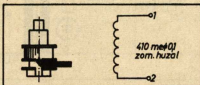
A formatervezett, ütészálló polistirolból készült dobozzsereplény esztétikailag is kellemes hatást nyújt ugyanakkor az összes kezelőelemnek a ferde homlokklapon való elhelyezése az egyszerű, kényelmes működtetést biztosítja. Újszerű a kazetta kidobással kombinált ajtószervezet működtetése.

A mechanika konstrukciója a lapos elrendezéshez igazodik és a kazettás üzemeltetés követelményeinek: nyomatékhatároló kuplungok akadályozzák meg a kazettában levő szalag 50 p húzóerőnél nagyobb igénybevételét, beleértve az indítási, gyorscsévévelési és fékezési dinamikus igénybevételeket is.

2. Az elektromos egységek működés elve

2.1. Felvevő és lejátszó erősítő

Az első fokozat tervezésénél három fő követelményt kellett figyelembe venni, ezek: kis zajtényező, nagy bemenőellenállás, valamint a bemenetre adott jelszintnek minél nagyobb intervallumban történő változása esetén is torzítatlan erősítés.

1. ábra. L₁ korrekciós tekercs

Az első két követelmény kielégítését szilícium-planár tranzisztor alkalmazása és annak kisáramú, zajszegény munkaponti beállítása tette lehetővé.

A szintszabályzó P₁ potencióméter — hasonlóan az M 20 és M 11 típusú készülékekhez — nem az első fokozat által erősített jelet osztja le, hanem a fokozat erősítését csökkentő áttal, hogy a minimumot adó állás felé forgatva, egyrészt csökkenti a váltóáramú munkaellenállást, másrészt növeli az emitterimpedancia ohmos részét. Ezáltal a bemenő fokozat a névlegesnél jóval nagyobb jelet sem torzítja.

Az első fokozat hőstabilizálását bázisosztó és emitterellenállás biztosítja, a második és harmadik fokozat egyenáramúlag is csatlakozva van egymással. Ez a megoldás a fokozatonkénti elemek számában jelent megkönnyítést, azonkívül a második tranzisztor bázisfeszültségének a harmadik tranzisztor emitteréről történő leosztása az első fokozatnál is hatásosabb hőstabilitást nyújt.

A felvételi és lejátszási korrekció frekvenciafüggő elemek keresztlátása a harmadik fokozat kollektoráról a második tranzisztor emitter ellenállására létesített negatív vissza-

csatlózással állítható be. Az L_2 korrekciós tekercs adatai az 1. ábrán láthatók.

2.2. Törő és előmágnesező oszcillátor

Az oszcillátor kis torzultságú 50 kHz frekvenciájú feszültségét ad a törő- és kombináltfej részére. A földelt bázisú, hangolt kollektorkörű kapcsolás stabilizálását és torzításának csökkentését szolgálja az R_{11} átblokkolatlan emitterellenállás. Az oszcillátortekercs adatait a 2. ábra mutatja.

Az L_1 - C_2 zárókört az oszcillátor frekvenciára hangolva megakadályozza, hogy az előmágnesező feszültség az erősítőbe jusson és túlzóerelje azt. A 3. ábrán az L_1 szűrőtekercs adatait láthatjuk.

2.3. A kivezérleljelző áramkör

A kivezérlelés indikálása korszerű kivezérlelmérő műszerrel történik, melyet a végfokozat egy germánium diódán keresztül vezérel. A műszerkör felutási időállandója a végfokozat kis kimenőellenállása miatt igen kicsi, azaz a mutató hűen követi a hangfrekvenciás jel felütését. A felutási időállandó ugyanakkor közel 1 sec (C_{13} , P_3 -ön és a műszer belső ellenállásán sül ki), ami megakadályozza a műszermutató kellemetlen lengését. Lejátszás üzemmódban a műszer a tápfeszültséget mutatja.

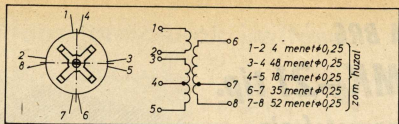
2.4. Végfokozat

A végfokozat AD 161 — AD 162 komplementer tranzisztorpárral felépített „B” osztályú erősítő. A T_3 kollektorkörül csatoló-kondenzátoron és az R_{17} ellenálláson keresztül a hangszínszabályzó elemekre jut a jel, P_8 -vel 10 kHz-en 12—15 dB magasvágás állítható be. R_{17} korlátozza T_3 terhelését, mivel a végfokozat bemenőimpedanciája az alkalmazott negatív visszacsatolás miatt kicsi. A földelt kollektoros kapcsolású végtranzisztorok kis kimenő impedanciáját a fenti negatív visszacsatolás néhány tízed ohmra csökkenti, így a névlegesnél kisebb terhelés, vagy rövidzár hatására a tranzisztorok lötkrennek.

Rádióval történő felvétel esetén a műsor a felvétellel egyidőben a készülék hangszóróján is hallható. Ilyenkor az R_{18} ellenálláson leosztott feszültség vezérli a végfokozatot, mert a szalag kivezérléséhez szükséges szint túl nagy hangteljesítményt adna.

A végfokozat munkaponti stabilizálása az alkalmazott közvetlen csatlások ellenére kifogástalan, ami elsősorban az R_{10} ellenállás segítségével megvalósított nagy, egyenáramúlag is hatásos negatív visszacsatolásnak köszönhető. A stabilitást fokozza még R_{9a} , R_{10} , valamint TH_1 .

A végfokozat szimmetriája P_3 -al, nyugalmi áram R_{35} értékének változtatásával állítható be.

2. ábra. L_1 oszcillátor tekercs

2.5. Motoráramkör

A motoráramkör feladata az, hogy a telepfeszültség és a motort terhelő nyomaték névleges határon belül történő megváltozására a motor fordulatszámát állandó értéken tartassa.

A telepfeszültség csökkenésekor a 2 SC 183 tranzistor emitterpontján jobban csökken a feszültség, mint a bázisán, megnő a kollektoráram, ami annyira nyitja meg a 2 SB 324 tranzisztort, hogy a motor kapocs feszültsége állandó maradjon.

A motor fordulatszámra arányos a kapocsfeszültség és az armatúraáram — belsőellenállás szorzat különbségével

$$n \sim U_k - I_a \cdot R_a$$

Mivel a hajtónyomaték, azaz egyenlőség esetén a terhelőnyomaték az armatúrárammal arányos,

$$M_b = M_l \sim I_a$$

ezért láthatóan a kapocsfeszültségnek növekednie kell ahhoz, hogy a fordulatszám állandó maradjon növekvő terhelőnyomaték, illetve növekvő armatúraáram esetén is.

Növekvő terhelőnyomaték esetén növekszik az armatúraáram és növekszik a feszültség a 22 ohmos ellenálláson, ami kinyitja a 2 SC 183 tranzisztort. Ez ugyancsak nyitó irányba tolja el a 2 SB 324 tranzistor munkapontját, így kevesebb feszültség esik rajta, tehát megnő a motor kapocsfeszültsége.

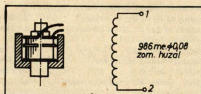
A 2 SB 324 tranzistor bázisán levő 3 μ F-os kondenzátor a szabályozási folyamat időállandóját határozza meg, másrészt a motor indításában van szerepe. Az 500 ohmos trimmerpotencióméterrel a motor fordulatszámát állítható be. A keszikrázás által keltett zavarfeszültséget a motorba épített BV 04 559

jelű induktivitások és a 220 pF-os kondenzátorok csökkentik.

Gyorsrevéslekor a telepfeszültség egy 27 ohmos ellenálláson keresztül jut a motorra, szabályozás nincs.

2.6. A tápegység

A készülék 6 db „Góliát” rúdelemmel működik. (9 V.) A könnyen eltávolítható telepek a teleptartóban foglalnak helyet. A teleptartó helyett az azzal megegyező formájú tápszett helyezve a készülékbe 220 V 50 Hz-es hálózatról is üzemeltethető, feszültsége 9 V. Egyenirányít-

3. ábra. L_1 szűrőtekercs.

tója Konverta H 30 K 1000 típusú szelén egyenirányító. A hálózati zsinór használaton kívül a tápszett nyitott részében könnyen elhelyezhető.

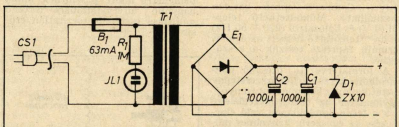
A tápegység kapcsolási rajza a 4. ábrán látható.

3. Fontosabb beállítások és mérések

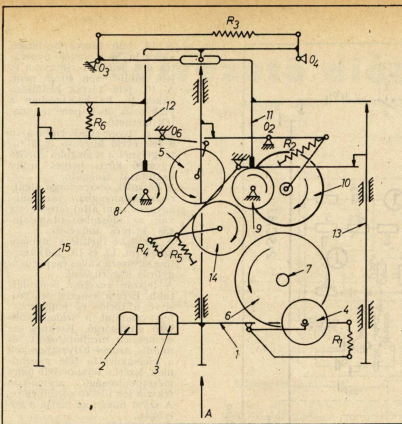
P_3 — a végfokozat szimmetriájának beállítására, névleges kimenőteljesítmény esetén torzításminimúra állítandó.

P_4 — előmágnesező beállítás, névleges előmágnesező feszültség a kombináltfejen mérve 18 V.

P_5 — kivezérleljelző érzékenység beállítás, felvétel üzemmódban,

4. ábra. A hálózati tápegység kapcsolási rajza.

5. ábra. A mechanika működési vázlat

ha a feszültségkimeneten 300 mV van, akkor a műszermutatónak a vörös-zöld mező határán kell állnia.

R_{35} — értékének 47, 68, 82 ohmra változtatásával T_6 , ill. T_7 nyugalmi árama állítható, névleges érték 4 mA.

L_1 — az 50 kHz-es oszcillátorfrekvencia beállítására szolgál, a törőfejen mért feszültségnek 12 V-nál nagyobbak kell lennie.

L_2 — a felvételi, ill. lejátszási magasemelés beállítására szolgál, felvétel üzemmódban az erősítő bemenetére adott 80 μ V-os 10,5 kHz-es jel esetén a feszültségkimeneten helyes beállításnál maximum indikálható.

L_4 — megakadályozza az oszcillátorfrekvencia erősítőbe jutását, jól van behangolva, ha a feszültségkimeneten minimális az előmagnesező feszültség.

Áramfelvétel: álló motorral vezérlés nélkül:

- lejátszás 26 mA.
- felvétel 50 mA
- a végfokozatot szalagról a 2 W-ig kivezérelve: 450 mA.

Frekvenciamenet:

	kHz	0,04	0,06	0,125	0,25	0,5	1		kHz	2	4	6	8	9	10
felvétel (dB)		8,3	4,7	0,8	-0,3	-0,5	0		felvétel (dB)	1,8	6,4	11,2	17,5	19,8	19,8
lejátszó (dB)		11,5	13,	12,3	9	4,8	0		lejátszó (dB)	-2,2	-1,5	0,5	2,8	4	4,9

- a 4. jelű nyomógörgő a 7. jelű főtengelynek ütközve az R_1 jelű rugó által a főtengelyhez nyomódik.
- A 13. jelű jobboldali gyorsjáratikar előrenyomásakor:
  - az R_6 rugó a hozzákapcsolt karrendszert olyan helyzetbe hozza, hogy a 14. jelű tárcsa a 6. jelű lendkereket és a 9. jelű orsóztárcsát összekesse;
  - felszabadul az orsóztárcsák fékezése a fenti féksorrend szerint.
- A 15. jelű baloldali gyorsjáratikar előrenyomásakor:
  - az R_4 rugó hatására az 5. jelű tárcsa és a 8. és 14. jelű tárcsák közé nyomódva a 14. jelű tárcsát a 6. jelű lendkerekekhez nyomja;
  - előbb a 8. jelű, majd a 9. jelű orsóztárcsák fékezése szabadul fel.

4.2. A mechanika kivitelezése

A készülék alapja egy 2 mm-es ötvöztött alumínium lemez. Hátsó részére van szerelve a hajtómotor szabályozó áramköre. A lendkereket egy hajtószínöngyűrű segítségével a 4,76 cm/sec szalagsebességének megfelelő szögsebességgel hajtja. Az összes többi hajtás a lendkerék-ről történik fém-, gumí, illetőleg gumi-műanyag dörzskapcsolatokkal.

- Az 5. ábrán látható tárcsák közül kettő, a 10. jelű és a 14. jelű nyomaték-korlátozó kivitelű. Felépítésük hasonló, csupán méreteikben térnek el. Az átvihető nyomatékot egy háromjegyű laprugó határozza meg. A kuplungtárcsa lépcsősen emelkedő részén fekszenek a laprugó szárai. A rugó elforgatásával szakaszosan állítható a két részből álló tárcsát összerörítő erő — tulajdonképpen ez átvihető nyomaték.
- A 6. ábra a 14. jelű tárcsa szerkezetét mutatja. Ez a tárcsa gyorscsévélskor működik. Szerepe az, hogy ha a szalag valamelyik tárcsáról lefogott, megakadályozza az orsóhoz rögzített szalag szakadását.

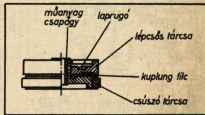
4. A mechanika ismertetése

4.1. A mechanika elvi működése

Az 5. ábra a mechanika egyszerűsített működési vázlatát mutatja. A 2. jelű törőfej és a 3. jelű kombinálfej az 1. jelű „A” irányban elmozdítható fejszánra van felerősítve.

A szán előretolásakor:

- felszabadul az R_4 rugóerő és az O_2 körül elforgó karrendszer a 10 jelű lépcsős tárcsát a 9. jelű orsóztárcsához és a 6. jelű lendkerékhez nyomja. Ez biztosítja a szalag felcsévéléséhez a fordulatszámot;
- előbb a 9. jelű, majd a 8. jelű orsóztárcsa fékezése szabadul fel;

6. ábra. A 14. jelű tárcsa szerkezete

MK 21

BUDAPESTI RÁDIÓTECHNIKAI GYÁR

Műszaki leírás

A BRG első telepes-kazettás magnókészüléke. Kazettás rendszere a Compact Cassette szabadalom elvén alapul. Ma már az egész világon ezt a szabványt alkalmazzák, ezáltal lehetővé válik külföldi kazetták behelyezése is.

A készülékbe nagyteljesítményű végfokozatot építettek be, így hangereje vetekszik a szalagorsós hálózati magnók hangerejével.

Mechanikai adatok

Szalagrendszer:	kétsávós, Compact Cassette
Szalagsebesség:	4,76 cm/s
Sebességingadozás:	0,6%
Gyorstekerrelési idő:	kb. 90 s
Méretek:	59×216×307 mm
Súly:	telepekkel 3 kp

Elektromos adatok

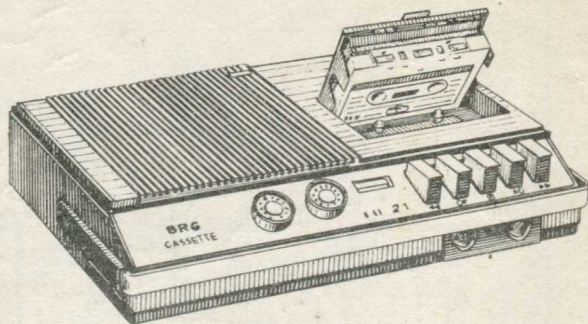
Frekvenciaátvitel:	60...10 000 Hz
Dinamika:	38 dB
Bemenetek:	mikrofon 2 mV/100 kΩ rádió 2 mV/100 kΩ lemezjátszó 100 mV/3 MΩ
Kimenetek:	feszültség 250 mV/10 kΩ
Zenei teljesítmény:	2 W
Hangszóró:	2 Ω; 100×150 mm
Üzemfeszültség:	9 V, 6 db Góliát-telep
Kivezérléssjelző:	Philips Deprez-műszer
Tranzisztorok:	4×BC 149 C, 2×AC 128, AD 161, AD 162
Diódák:	BAY 44, OA 1160
Hálózati adapter:	220 V, 50 Hz
Egyenirányított feszültség:	9,5...10,5 V

Mechanikai felépítés

A mechanikát merevített alumínium szerelőlap foglalja egységbe. Az egyes mechanikus kapcsolásokat nyomógombokkal végzik, s ezek kapcsolják az erősítő üzemmódjait is.

Az aszimmetrikus elhelyezésű egyenáramú motor szíjáttétel segítségével hajtja meg a kis méretű lendtömeget.

Balról jobb felé haladva a következő üzemmódkapcsolók követik egymást: gyors vissza, felvétel, állj, kazettakidobó, lejátszás, gyors előre. A nyomógombok alatt kapott helyet a két hangfrekvenciás csatlakozó, amelyekre mikrofonnal, rádióval, lemezjátszóval csatlakozhatunk felvételállásban.

Elektromos felépítés

Nyomatott huzalozású erősítője 10 tranzisztorral látja el a felvétel és lejátszás üzemmódjait. Az első három tranzisztor feszültség-erősítőként működik mind felvétel, mind lejátszás üzemmódban. Ez a felvétel tartalmazza a felvételi és lejátszási korrekciós egységet is. A törlő- és előmágnesező áramot egy AC 128 típusú tranzisztor állítja elő.

Az egyenáramú szabályzóval ellátott kismotor áramkörét két tranzisztor tartja stabil feszültségen.

Az erősítő 9 V egyenfeszültséggel üzemel, azonban hálózati adapter csatlakoztatásával lehetséges 220 V-os hálózati üzemeltetés is.

Megjegyzések

A felvételre csatlakoztatott mikrofon vagy lemezjátszó tucelje automatikusan leválasztja a hangszórót. Éppen ezért a felvétel után ezt mindig ki kell húzni, hogy a felvett műsort visszahallgathassuk.

Műszerek

EMG 1315 hangfrekvenciás csővoltmérő
Hangfrekvenciás generátor
ORIVOHM üzemi csővoltmérő
Oscilloszkóp
Mérőszalag: AGFA C 60 speciál

